Ina

Föräldrar: Hanna och Agust Hertzman

Syskon: 2 bröder, Hans och Nils Hertzman, syster och tvilling Eva födda 24-10 1911.

Plats: Östergötland, Karlsro, en liten by utanför Norrköping.

Växte upp:

Stenhagen på en liten gård med 4 kor, 1 gris, lite höns och två hästar.Det var fattigt. Pappa och bröder arbetade i skogen och mamma drygade ut hushållskassan med att sälja ägg från gården på torget. Syster och jag arbetade som pigor och plockade bär i skogen som vi sålde på torget. Min syster och jag gick runt i husen och sjöng sånger och fick lite fickpengar ibland. Eva och Ina hade fantastiska röster. Ina sjöng alt och Eva sopran. Ina spelade bordcittra långt upp i åldern, speciellt vid födelsedagar. I en inspelning från 1988 gjorde undertecknad en intervju och spelade in gamla sånger.

Minne:

Ja, man hade inte några pengar på den tiden. Man fick vara sparsam. När mamma skulle handla fick hon gå med lite ägg och se hur mycket hon kunde handla. Det var för det mesta 3 hg kaffe, 1 kg bitsocker, jäst, rågmjöl, och 1 kg fläsk att lägga i saltkaret och en ask tobak till pappa som rökte pipa och 3 liter fotogen. Det fanns inte någon ström på den tiden.

Skolan:

Började skolan när jag var 6 år och slutade när jag var 12. Vi hade 9 km till skolan så man fick gå upp tidigt på morgonen. Till matsäck hade vi bröd eller brödkanter som vi bredde med flott som mamma kokade med någon krydda. Vi gick till skolan 6.30 och kom hem 16.30. Sen fick hjälpa till hemma med djuren och på sommaren binda säd efter bröderna som slog med lie. Läxor fick läsa på kvällarna. Far och mor var glada att vi hjälpte till och vi var tacksamma. Jag slutade skolan när jag var 12. Efter skolan kallades det fortsättningsskola som varade i 4 veckor men den behövde jag inte gå.

Arbete i skogen:

Jag fick följa med mina bröder att hjälpa till med mat och andra sysslor i skogen. Far och bröderna körde i Kolmården för att få in lite pengar. Jag kunde inte följa med dem när de skulle fara utan fick åka några dagar senare. De skulle staka vägen för mig. De hängde upp röda trasor i träden på den stig jag skulle gå. Att hitta i den stora skogen var inte lätt. Moster Maria bodde efter vägen och när jag hörde hennes tupp gala visste jag att jag var rätt, då var jag glad. Jag sov över hos moster, sen fortsatte jag att ro över Broviken i en gammal roddbåt. Det var 3 km över Bråviken där jag rodde, sen fick jag gå 2 mil till Stavsjö. Till slut kom jag fram. Far hade varit orolig för mig och gav mig en kram. Jag var ju bara 12 år då så det var inte så konstigt att pappa var glad. Det var en stor barack som hade plats för 16 personer där skogsarbetare hade bott när de högg i skogen. Ja det var inte välstädat det kan man inte påstå, men jag var inte rädd för att hugga i. Jag knäskurade hela baracken. Jag fick elda också för det var vinter. Jag var ensam där hela dagarna men även då fick jag höra höns kackla, då förstod jag att det var något hus i närheten och då kändes det bättre. Bröderna och morfar var ju långt borta och körde sina pass i skogen. Sen kom det några skogshuggare och köpte kaffe av mig på eftermiddagarna, så fick jag 50 öre ibland och då blev jag glad.Jag var belåten med min lott. Jag gjorde så gott jag kunde och pappa hjälpte mig att baka bröd ibland. Det var en svår vinter att köra i skogen. Det var inte fruset så de fick köra med vagn. Jag vet att innan jag skulle åka dit så sydde mamma en rosa underkjol av flanell så jag inte skulle frysa. Jag var hos far och mina bröder hela vintern och det gick bra. Jag städade, lagade mat och eldade i baracken. Ja sen kom våren och vi åkte hem till Stenhagen igen. Då fick man hjälpa till med att fodra djuren och bära vatten till dem.

Hur träffade jag Hjalmar:

Jag arbetade som jungfru på Gyllinge, ett värdshus utanför Norrköping. Där bodde en kontrollassistent som provade och mätte mjölken på korna. Han bodde och åt där de dagar han var ledig. Det

hade varit en gästgivargård så det fanns rum för honom. Han var 11år äldre än jag men han pratade och var trevlig, men jag tyckte att han var för gammal för mig. Jag ville ut och dansa och ha livat, man var ju bara barn, men det tyckte inte Hjalmar. Jag vet när jag fyllde 17 år fick jag en skål av honom med röda lövkojor. De var så fina och de var säkert köpts med kärlek och omsorg. Jag blev nog inte så glad som han hade hoppats, det förstod jag. Tiden gick och jag flyttade från Gyllinge och vi sågs mera sällan. Jag förstod att han gärna ville träffa mig men jag hade inte så starkt intresse av det. Han flyttade hem till Söderåkra och han köpte en gård som hette Glasholm 1930. Sedan fick jag lust att höra något från honom. Min bror Nisse och jag körde in säd på Stenhagen och då pratade jag med honom lite om det här, vad jag tyckte och kände. Han tyckte att du kan väl skriva ett brev till honom för jag förstod att Hjalmar inte ville skriva till mig som jag var mot honom. Jag skrev ett brev och ville bara veta hur det stod till och hur han hade det. Brevet kom lägligt. Han hade tänkt åka ut med en flicka, men när han fick brevet från mig blev han bestämd att inte åka ut med henne. Han gick in i svinhuset och läste och var mycket nyfiken på mitt brev och blev mycket glad. Han talade om det för mig, efteråt. Jag fick snart mitt brev men vi skrev inte så mycket om kärlek då men den kom sedan. Jag var bjuden ner till Hjalmar vid jul så jag åkte tåg till Småland. Det var ju mycket spännande och vi hade mycket trevligt. Där träffade jag Gerda (Hjalmars syster) också. Julen gick och jag var bjuden till Ekelycke där Nanny och Lotten bodde. (systrar det också). Han hade en syster till, Elsa som var gift med Evald Nestrin som bodde i Ekenäs och hade pensionat där. Hjalmar och jag förlovade oss på Hjalmardagen den 16-1 då Elsa fyllde 30 år. Det var lite fest på pensionatet. Vi växlade ringar på Elsas och Evalds sängkammare och det gick bra. Sen åkte jag hem. Vi gifte oss den 15 maj 1932. Sen började det livet man inte visste något om. Man arbetade och födde barn och försökte göra så gott man kunde. Det var inte alltid bra. Det var en prövningstid. Jag var ju bara 20 år och ingen av de mina i närheten.

Gifte mig den 15 Maj 1932.

Jag och Hjalmar gifte oss i Söderåkra kyrka en vacker vårdag. Jag blev klädd till brud i den Lilla Stugan på gården i Glasholm. Maja var min hjälp. Hon kom ifrån Gate men växte upp tillsammans med Hjalmars familj. Hennes mor dog när hon var ung och hon kom till Böke som ung och fick sin uppfostran där. Jag kommer ihåg den dagen så väl. Alen och buskarna var nyutslagna. Den fina spröda grönskan var gudomligt vacker. Man förstod nog inte riktigt vad det förde med sig att gå in i äktenskapet så ung. Det var väl ordnat så att man inte skulle förstå det i förväg. Det var fullt av folk i kyrkan. Den stora kyrkan i Söderåkra var så fin. Jag minns den vida Kristusbilden med altaret. Han sträckte ut sin armar mot oss, välkomnande. Det gjorde ett väldigt intryck på mig. Ja, vi vigdes där Hjalmar och jag med känsla av trohet och att älska varandra i nöd och lust. Sedan var vi inbjudna till Hjalmars syster i Grämnekulla på middag. Det var så fint och trevligt. De hade plockat en stor skål med blåbärshyacinter. Det skulle betyda trohet tror jag. Vi hade en liten fest i Glasholm för granarna och några till. Ja sen började mitt strävsamma liv. Det var arbete och ansvar som en plikt som jag fått lära mig från mitt hem. Det sa min mor till mig när jag åkte från mina föräldrar. Ina, du ska vara vid ditt hus och dina barn och göra det bästa du kan och det har jag försökt. Jag var glad och kär i mitt hem och gjorde vad min make ville. Jag var alltid glad i mitt arbete så då tror jag det ordnar sig. När lördagen kom, tvättade jag min småflickor och klädde på dem rena klänningar och förkläden som de alltid hade på sig. Jag ville att det skulle var lite högtid på lördagen. Jag tyckte det var så trevligt när det var städat och barnen var fina. Kerstin, Elisabet och Ingrid var älst av barnen. Sen kom den älsta pojken Lasse. Det var ju roligt att det blev ombyte med kön. Den hösten som Lasse föddes gifte min syster sig med Arne, en mycket snäll man. Hon ville att jag skulle komma på bröllop men jag kunde ju inte det för jag skulle föda igen. Det var ju mycket att göra på hösten. Hjalmar hade mycket att så och potatisen skulle tas upp och arbete med kor och svin. Tiden gick och barnen föddes, den ena efter den andra.

Glasholm (Ekelycke)

Jag har nu tid att gå här i tankar hur tiden var i Glasholm, när man var i sin krafts dagar. Kunde arbeta och sjunga och vara glad. Jag var glad trots allt arbete och bekymmer om allt. Barnen skulle ha mat och vara rena och det skulle var något så när i ordning. Jag vet när jag skulle skura den gamla stugan där en del av barnen bodde. Det var inga fina korkmattor att torka utan det var att ligga på knä och skura det gamla kvistiga golvet med såpa och få det så rent som möjligt. Man fick skura med två vatten, skölja och torka. Vilken doft detta gamla golv gav ifrån sig. Det kan jag känna ännu och man gladde sig åt vad man gjort och sen när det torkat. Då lade man på rena mattrasor och då hade jag fått så fint. Vi var inte skitiga av oss fast det var så jobbigt att få det fint. Barnen sa, vad fint du gjort mamma och då blev man så glad. Jag tror inte man behöver så mycket om man har glädje i det man gör så har man det man behöver. Glädje och tålamod är det bästa man har. Gud välsigna mitt arbete och det tror jag min herre har gjort. Det har ju i alla fall varit mitt kall här i livet.

Andra världskriget:

Det började i september. Lilla Lasse låg och sov i lilla kullhäcken. Vi satt innanför och hörde på radion som vi hade på hylla på väggen. Då kom ett bud i radion att just den årgången som Hjalmar var skulle ut och vakta vårt land. Birgitta var liten och jag hade fått tvillingarna i augusti 1940. Det var svårt att klara sig själv. Det var mycket kallt den vintern. Jag hade ingen att prata med. Barnen var för små. De hjälpte mig så gott de kunde. Flickorna gick i skolan. Jag hade djur att sköta och jag mitt hus och mina barn så det var en svår tid. Vi hade en dräng (Erik), han var snäll men det var inga tag i honom. Han skulle gå upp på skullen (höloftet) efter hö till djuren och då trillade han ner och bröt armen, så det gjorde inte saken bättre. Hjalmar kom hem och hälsade på men han fick lov att åka tillbaka igen. Jag var så gott som ensam med allt. Grannarna hade två män som skulle kunna vara till hjälp när det krisade. Jag vet att

jag bad om hjälp att lyfta ner en säck havre från magasinet till våra hästar, då sade de till mig att det går att ta den med kälken. Jag var tvungen att bära den nedför den långa trappan först och sen ta den på kälken till stallet. Jag bad dem aldrig om hjälp mer. När människor inte vill så går det inte. Det var en svår och kall vinter. Jag kommer ihåg att fönstren var så isiga att vi såg inte ut på en vecka. Det frös inne och det var 25-30 grader kallt ute, så det var svårt. Vi hade en stor kamin som stod lite utanför kakelugnen. Jag eldade hela nätterna så värmen gick till kakelugnen, så inte barnen behövde frysa. Det var 7 barn då vintern 1940-41. Kerstin var då 7år. Bernhard föddes 1941 och på våren 1943 föddes Irene. 1944 föddes tvillingarna Bertil och Birger i juni. 1945 tog kriget slut. Värsta kylan var vintern 1940-41. Det var upp till 40 grader kallt. Det var så kallt att det frös hos korna. Korna skulle vatten och mat. Vi skulle mjölka 10 kor morgon och kväll. Grisar och 3 hästar och höns skulle utfodras och göra rent hos. 7 barn i stugan där älsta flickan var 7 år. Jag hade kallt vatten inne men inget varmt. Ingen toalett och inte så ombonad stuga och ute var det kallt överallt. Vi hade ved så vi kunde elda så vi behövde inte gå ut i skogen. Veden var huggen och torr så man hade skönt på kvällen med kaminerna och kakelugnarna varma. Man var inte van vid annat. Jag tror att om man får växa upp med lite svårigheter så går det bra det också. Man blir lite mer luttrad och ödmjuk som är en stor sak. Vintern 1940-41 var Hjalmar inkallad till Växjö på grund av kriget. Det var ransorneringskort. Vi hade problem att det frös i ladugården. Vi fick bära vatten från brunnen till djuren så det var besvärligt. Eftersom drängen brutit armen så fanns inte så mycket hjälp att få. Jag hade en flicka som hjälpte mig med barnen så jag kunde sköta djuren. Tvillingarna var små, föddes i augusti. Det fanns inte blöjor på den tiden så det blev mycket tvätt. När det frös i mjölkrummet fick jag elda på golvet för att tina upp ledningen så jag kunde få vatten till disk av mjökmaskinerna. Sverige var inte i krig men jag vet en gång kom då Hjalmar kom hem då var det spänt i världen. Då skulle de ta ut ungar pojkar så då fick de äldre komma hem. Då blev jag glad för då fick jag hjälp med djuren. Det var så kallt att det small som

bösskott, så vi blev rädda och då sa vi att nu kommer nog ryssen. Våren kom och det blev fred i världen. Vi blev så glada och trycket på våra axlar lättade.

En vanlig dag i Glasholm:

Det var 1944. Klockan 5 på morgonen var jag klädd och färdig att ta hand om mina små tvillingar, Bertil och Birger. (Då var det 11 barn 11år och några månader). Jag var tvungen att börja för att hinna med det andra för dagen. Jag hade ingen annan hjälp då för min hjälpreda skulle gifta sig och slutade av den anledningen. Jag fick tvätta och byta på tvillingarna och sen ge dem bröstet. Eftersom det var två stycken så blir men trött när man ammar barn. Sen var det dags att börja med frukost. Den bestod av havregröt, smörgås och kaffe. Barnen skulle ha riktig frukost innan de gick till skolan. Alla skolbarn skulle ha mat med sig och rena kläder och skulle se snygga ut. De fick bädda sina sängar innan de gick, klä på småsyskonen och göra vad hann. De fick också göra sina smörgåsar. Det var alltid en flicka som fick göra smörgåsarna. Flickorna fick dela upp och ta vissa dagar var. Ja nu när barnen var färdiga med sin matsäck, sina böcker och alla läxor som skulle vara färdiga när de gick till skolan. På vintern fick de gå eller åka skidor (det var 3-4 km till skolan i Halltorp), vår och höst kunde de cykla om den var hel. Ja, sen kom Hjalmar och drängen in till frukost, ibland hann jag äta frukost tillsammans med dem. Sen skulle det diskas, städas och göras deg och baka. Kl.10 skulle de små tvillingarna ha sitt igen. Det var att se på klockan och bara jobba på. Halvelva var det förmiddagskaffe, då kom far och drängen in igen. Det var snibbor, smör och vetebröd. Sen fick man förbereda sig på middag. Barnen var hungriga när de kom hem från skolan. Ja , vad skulle jag ha idag? Jag tror jag tar grönsakssoppa. Det var inte att köpa allt i burkar utan det var att gå ut till grönsakslandet och plocka det man skulle ha där.

Bak i Glasholm:

Året 1950 var vi 16 personer i hushållet. Kerstin född 1933, Elisabet född 1935, Ingrid 1936, Lars 1937, Birgitta 1939, tvillingarna John-Olof och Karl-Olof 1940, Bernhard 1941, Irene 1943, tvillingarna Bertil och Birger 1944, Sigurd 1946, Linnéa 1948 och Sigvard 1949. Det fanns en bakugn före renoveringen, där det gick att baka alla slags bröd. Mjölet hämtades vid Skräpple kvarn i Halltorp. Mjölet maldes av egen säd från gården och bestod i rågmjöl, vetemjöl, svartmjöl, och kli. Jag bakade mycket bröd i den ugnen. Vi gjorde degen i ett stort tråg på kvällen. Vi kokte vatten och slag vilket innebar att man blandade det varma vattnet och mjölet. Det fick sen svalna till rumstemperatur innan man tillsatte surdegen. Det fick stå över natten. På morgonen satte vi till jästen och lät det jäsa upp. Vi eldade i den stora ugnen med ved i 1 tim. Sen tog vi ut askan och gjorde rent med en tallriskvast. Den satt på en lång stång med en ring där riset satt. Vi doppade kvasten i vatten så att det blev rent. Först gjorde vi vetebröd när ugnen var som hetast sen gjorde vi stora limpor och efter det småbröd och till sist skorpor på eftervärmen. Flickorna fick hjälpa mig så vi hann i god tid medan värmen varade. Det var roligt när vi ut allt och det var så gott bröd. Vi bakade c:a 200 bullar, 16 limpor, drömmar och skorpor i ett bak. Vi använde aldrig margarin utan alltid smör till bak och matlagning och till smörgåsen. Vi använde c:a 16 kg smör i månaden som vi tog hem från mejeriet i Söderåkra. Mjölken hämtades varje dag på gården och så fick man skummjölk tillbaka. När mjölkbilen kom tillbaka kunde man beställa smör och ost som mjölkbilen hade med sig. Mjölken transporteradess i 40-litersspann och kördes på öppet flak. Det var 3 km till mejeriet i Söderåkra från Glasholm. Det var ett riskabelt arbete att stå där i full fart. Vid mejeriet tömdes mjölken för hand till tankar där man separerade grädden från mjölken och fick tillbaka skummjölken till gården igen. Vi bakade varje vecka och vetebröd 3 gånger i veckan. Det hände att om vi bakade 200 bullar på fredagen var de slut på måndagen. Vi bakade småkakor och vid födelsedagar tårtor. Vid födelsedagar blev det kaffe och kaka på sängen. Det var så trevligt. Till jul bakade vi saffransbröd,

pepparkakor och flottkransar (flortyrkransar) förstås. Det var många munnar att mätta så det gick åt mycket bröd. 3 stora limpor till kaffet eller snibbor. 7 pojkar (Sigvard var liten då) hemma, alla goa på att äta.

Slakt i Glasholm:

Vi slaktade vanligen 3 stora grisar om året som vägde 120-140 kg slaktad vikt. Idag väger grisarna 100-110 kg levande och 70-80 kg slaktade. Vi slaktade också en stor kalv varje år och tog också nötkött hem nötkött från slakteriet. Vid jultiden slaktade vi en stor gris för då var fläsket slut, ofta på mariadagen. Slakten gick till så att den avlivades med slaktmask. Det var alltid en slaktare som åkte runt och hjälpte bönder att slakta. Han skulle alltid ha slaktsup när slakten var klar så ibland hade han svårt att ta sig hem. Grisen avblodades och under tiden vispade man blodet så det inte skulle koagulera. Av grisens blod gjorde vi blodpalt och stekte till blodplättar samma dag eller dagen efter. Samtidigt stekte vi korren eller filén så då blev det en riktig fest. Grisen skollades i varmt vatten i ett gammalt badkar eller liknande. Man använde rep för att kunna vända grisen så all borst kunde skrapas bort. När grisen var ren av borst hängde man upp den i en takbjälke i brygghuset och tog ur den. Allt på grisen togs tillvara t.o.m grisfötter och huvud. Av tunntarmen gjorde fjälster till korven. Vi fick skrapa bort all tarmkex som satt mellan tarmarna. Sen var det att skölja dem rena så de kunde användas som fjälster när vi gjorde korven. Vi gjorde hackkorv, fläskkorv och medvurst. Det fanns inga fjälster att köpa på den tiden. Barnen fick hjälpa till med att ta tillvara på allt vid slakten. De var då 7-10 år gamla. Av huvudet gjorde vi tillsammans med läggen, pressylta. Sen gjorde vi pölsa av njurarna. Blandade korngryn med den malda njurfärsen och kryddade med lök, salt, peppar och lite senap. Av levern gjorde vi pastej. Till hjälp hade vi en assistent där kött och annat kunde malas och med tillbehör gjorde vi korv. Fläsket saltades i stort kar och sen konserverades allt i glasburkar i en konserveringsapparat. Allt förvarades i Visthusboden där det var svalt. Där förvarade vi också fläsket i

saltkaret. Vi förvarade också all frukt och konserverade bär i glasburkar. Det fanns varken frys eller kyl, däremot ett skafferi som fanns i huset och som var svalt. Inne torkade vi korv vid spisen som hängde i en stång över järnspisen. Den korven liknade isterband.

Jul i Glasholm:

Vi hade en så kallad gottomte som kom vid halvettiden. Han delade ut gott så att barnen skulle gå ner lite i varv. Det var godis som vi gjorde själva. Jag vet att de väntade så på detta. De satt med sina påsar och var tysta och snälla. Förmiddagskaffet var något särskilt den dagen. Vi dukade långa bordet med röda kaffekoppar som jag köpt och en duk som Elisabet hade sytt av ett gammalt linnelakan med röda band på. Till kaffet hade vi saffransbröd, nykokta flottkransar och sen småbröd som vi bakat i många hundra för att ha hela helgen och nyår. Vi tände ljusen och det var en underligt fin stämning. Ljusen på bordet sken i kapp med ögonen. Det är ögonblick man aldrig glömmer. Sen gjorde vi ordning julmaten. Allt var färdigt så gott som förut, men köttbullarna skulle stekas och risgrynsgröten skulle kokas. Vi lade alltid en mandel i gröten. Den som fick mandeln skulle rimma en vers. När vi ätit av all den goda julmaten och alt var klart i ladugården med djuren skulle julklapparna delas ut till barnen. Barnen satt med var sin sax eller kniv för att skära upp sina julklappar. Det var ett riktigt stohej innan alla fick sitt. Alla var alltid så nöjda och glada. Sen var det julotta. Vi sjöng i kören, både barnen och jag. Vi tog oss till kyrkan på olika sätt. Det fanns ju ingen bil på den tiden. Ibland åkte vi med släde och häst. Vi hade facklor så det var vackert när vi åkte genom skogen och den vita snön. Det var många jular jag inte kunde vara med. Jag hade småbarn som inte kunde följa med. Julen 1949 (Sigvard) låg jag på BB. Barnen fick styra själva. Elisabet var då 13 år fick styra med allt. Kerstin var borta och jobbade, men hon fick komma hem och hjälpa till. De andra barnen trodde ändå att jag skulle komma hem. De trodde inte att det skulle gå utan mor på julafton. Många jular har gått sedan dess, men aldrig kan jag glömma dessa härliga stunder man fick uppleva bland dessa glada

barn, hjälpsamma och duktiga. Ja, sen kom tiden när man skulle kasta ut granen. Då bjöd vi in grannarnas barn till oss. Vi bjöd på choklad och smörgås, kaffe, bullar och kakor. Sen hade vi gjort i ordning var sin påse med lite gott. Vi hade kokt knäck, sen fick de varsitt äpplen, russin och lite nötter. Alla var så glada och tacksamma. Vi dansade kring granen i stora rummet (vardagsrummet) och sen var det jullekar som barnen lekte mycket och hade roligt. Sen plockadess granen av och sen åkte den ut. En drog åt ett håll en annan åt ett annat håll så det fanns inga barr kvar på granen.

Tvätt i Glasholm:

Till att börja med hade jag ingen tvättmaskin. Då hade jag vagga som vi tvättade i. Det var redan då en stor familj, 7 barn och två vuxna. Brygghuset var utan värme. Vi hade en gryta som vi kunde elda i och värma vatten. Kläderna och vittvätt lades i blöt i soda som var billigt och bra. Flera av barnen var blöjbarn och eftersom det inte fanns blöjor fick man ta bort bajs och blötlägga i en särskild balja. Tvätten fick ligga över natten, sen började man tidigt nästa morgon. Min man skulle hjälpa mig att dra vaggan som vi sade, då gick han in och ringde efter en tvättmaskin. Då fick jag hjälp med tvättningen. Den sköljde inte och den centrifugerade inte heller men det var underbart ändå. Jag trodde jag var i himlen så skönt tyckte jag det var. Det fanns en rulle där man drog genom så man fick ut det mesta vattnet. Tvätten skulle hängas ute för att torka så det var många meter klädstreck. På vintern var det kallt. Jag har hängt kläder i -23 kallt. Vad skulle man göra, hade ingen annat val. 25-30 lakan, underkläder, handdukar och alla byxor. Till mina 8 pojkars skjortor för att inte tala om alla bajsbyxor jag tvättat. Hade 3 små på en gång som gjorde ner sig samtidigt, 80-90 par så nog fanns det tvätt. Jag fick stå ute i mitt brygghus oavsett vilken temperatur det var. Man fick plocka ved och elda så vattnet skulle bli varmt. Det blev då lite varmt i brygghuset så man kunde klara sig. I huset fick mina flickor styra så gott de kunde. De var inte stora när de fick ta sig ann göromål när man skulle tvätta, 3-4 dagar för

att få slut på det. Sen skulle allt in när det blev torrt. Ibland fick jag ut på nätterna och plocka in tvätt när jag låg och hörde hur det storma ute. Man var rädd att det skulle blåsa bort. Sen var det att mangla, stryka. Jag hade hjälp av en gammal tant (Emmy Pettersson) att stryka kläder. Hon var duktig, fick smör och fläsk av mig för hon ville inte ha pengar.

Lyckan är att få samla sina kära barn på kvällen när arbetet är slut och se dessa tindrande ögon, förnöjsamma och glada. Att läsa, sjunga, sticka och arbeta tillsammans. Att sedan koka lite kaffe, det kallas lycka. Att få vara med om ett dop i kyrkan när storasyster bär fram det 14:e syskonet och se allas ögon, allvarsfyllda och lyckliga, det är stunder man aldrig glömmer. Det kallas lycka. Vi får inte glömma sommarens höjdpunkt, midsommar när barnen med lövad kärra hämta löv, plocka blommar och binda stång och kransar. Uppleva glädjen av sommarens stora högtid. Se alla 14 barnen och 36 barnbarn dansa kring midsommarstången. Det är lyckan. De arbetsamma och sorgliga stunderna glömmer man fort men de lyckliga stunderna glömmer man aldrig.